

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 2007/2021
25.01.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., ББ из ... и ВВ из ..., чији је заједнички пуномоћник Радомир Вујичић, адвокат у ..., против тужених „Напредак“ АД Стара Пазова, кога заступа пуномоћник Вера Марковић, адвокат из ..., и Општине Стара Пазова, коју заступа Правобранилаштво Општине Стара Пазова, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 630/20 од 02.06.2020. године, у седници одржаној 25.01.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 630/20 од 02.06.2020. године у преиначујућем делу.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Сремској Митровици П 1686/2018 од 28.11.2019. године, усвојен је тужбени захтев и обавезани су тужени „Напредак“ АД Стара Пазова и Општина Стара Пазова да солидарно исплате тужиоцима износ од 13.100.194,20 динара са законском затезном каматом од 25.7.2013. године до исплате, као и да им солидарно накнаде трошкове парничног поступка у износу од 3.736.000,00 динара са законском затезном каматом од извршности пресуде до исплате, док је одбијен захтев тужилаца за исплату износа од 195.000,00 динара на име накнаде трошкова поступка.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 630/20 од 02.06.2020. године, жалба туженог „Напредак“ АД Стара Пазова је делимично усвојена, док је жалба тужене Општине Стара Пазова усвојена у целости, па је ставом првим изреке првостепена пресуда потврђена у делу обавезе туженог „Напредак“ АД Стара Пазова да тужиоцима исплати износ од 1.708.202,20 динара са законском затезном каматом од 28.11.2019. године до исплате и у овом делу је одбијена жалба туженог „Напредак“ АД Стара Пазова. Ставом другим изреке, првостепена пресуда је преиначена тако што је одбијен тужбени захтев у делу којим су тужиоци тражили да се тужени „Напредак“ АД Стара Пазова обавезе да им исплати износ преко досуђених 1.708.202,20 динара до износа од 13.100.194,20 динара са законском затезном каматом од 25.7.2013. године до исплате, затим захтев према истом туженом у делу за досуђење законске затезне

камате на досуђени износ од 1.708.202,20 динара за период од 25.7.2013. до 27.11.2019. године и у целости захтев према туженој Општини Стара Пазова којим је тражено да се ова тужена обавезе да тужиоцима солидарно са туженим „Напредак“ АД Стара Пазова исплати износ од 13.100.194,20 динара са законском затезном каматом од 25.7.2013. године до исплате. Ставом трећим изреке, преиначена је одлука о трошковима поступка тако што је обавеза туженог „Напредак“ АД Стара Пазова да накнади тужиоцима трошкове поступка снижена на износ од 1.768.341,00 динара, са законском затезном каматом почев од извршности пресуде до исплате, а у целости је одбијен захтев тужилаца за накнаду трошкова поступка од стране Општине Стара Пазова и обавезани су тужиоци да овом туженом накнаде трошкове поступка у износу од 385.500,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену и то у преиначујућем делу, тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужени „Напредак“ АД Стара Пазова (у даљем тексту: „Напредак“ АД) је поднео одговор на ревизију тужилаца.

Испитујући правилност правноснажне пресуде у побијаном делу, у смислу члана 408. у вези члана 403. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11... 18/20), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија тужилаца дозвољена, али да није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности, а нема ни других битних одредаба парничног поступка због којих се ревизија може изјавити. У ситуацији када је прихватио оцену доказа првостепеног суда и на њој засновано чињенично утврђење, другостепени суд је имао могућност да због погрешне примене материјалног права преиначи првостепену пресуду без отварања расправе, па нису основани наводи ревизије о битној повреди одредаба поступка из члана 374. став 1. у вези чланова 383. и 384. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, правни претходник тужилаца, сада покојни ВВ поднео је 19.5.1992. године Комисији за враћање земљишта формираној при СО Стара Пазова захтев за враћање одузетог пољопривредног земљишта парцела број 2891 и 2991/2 к.о. ... површине од 90 кј, које је одузето током 1949. године његовом правном претходнику пок. ГГ због неизмирених обавеза испоруке вишка рода пшенице. На рочишту пред Комисијом одржаном 20.11.1992. године констатовано је да су, поред ВВ, ГГ наследници и ВВ сестре ДД и ЂЂ, а на наредном рочишту је извршена идентификација парцела чије се враћање тражи и делимичним решењем од 28.9.1993. ДД је враћено 1/3 дела земљишта које је она тражила. Поступак је настављен и на рочишту одржаном 5.11.1993. године ВВ се сложио са понуђеном површином, након чега су заказивана наредна рочишта када се ВВ изјаснио да не прихвата друго понуђено земљиште, већ искључиво оне парцеле које су биле одузете пок. ГГ. Осим ВВ захтеве за враћање земљишта су поднели и други мештани ... (ЕЕ, ЖЖ и породица ЗЗ) и свим лицима која су захтевала повраћај земље у околини земљишта које је одузето његовом правном претходнику земља је враћена, док је ВВ речено да на земљишту чије враћање тражи треба да буде изграђен систем за наводњавање због чега му је понуђено друго земљиште у површини од 39 к.ј., које по класи није одговарало

одузетом земљишту, на шта он није пристао. Дана 12.11.1991. године између туженог АД „Напредак“ и ДД „Хидро-биро“ закључен је уговор о изради подлоге и пројектне документације система за наводњавање, због чега ВВ нису враћене парцеле број 2891 и 2991/2 к.о. ... које су непосредно одузете његовом правном претходнику, јер су биле обухваћене наведеним уговором. На основу тог уговора и уговора о пружању инжењеринг услуга од 23.9.1994. године, закљученог између туженог АД „Напредак“ и ДД „Хидрозавад“, Општинско веће тужене Општине Стара Пазова донело је дана 13.10.1994. године Просторни план подручја „Источни Срем“ којим су биле обухваћене те катастарске парцеле. Због тог просторног плана, Комисија је донела решења 25.7.1995., 13.5.1996. и 01.07.1996. године да се ВВ врати друго земљиште, која су по његовим жалбама укидана од стране Министарства финансија као другостепеног органа. У време подношења захтева за враћање земљишта (19.5.1992. године), на парцелама 2981 и 2991/2 к.о. ... није постојао заливни систем. Ове парцеле су биле обухваћене Фазом 3 Пројекта заливног система „...“, који је обухваћен системом „Источни Срем“, а која фаза није реализована, што је утврђено вештачењем на лицу места. Фаза 1 заливног система је реализована и има стационарни део који је укопан (цевовод) и који не представља сметњу за обављање пољопривредних радова, док изводи и хидранти на траси представљају сметњу и они се обилазе током обраде, али је површина коју они заузимају мала и занемарљива. Парцеле које су враћене ИИ, ЈЈ, ЖЖ, ЗЗ и КК су парцеле број 3000/8, 3000/15, 3000/5, 3000/4, 3000/3, 30000/2 и 3000/1 к.о. ... и налазе се на локацији Фазе 3 заливног система за коју је утврђено да није реализована, тако да заливни систем није постојао ни у време подношења захтева, ни данас. Фаза 1 Пројекта која је реализована, удаљена је од парцела тужилаца и других лица којима је враћено земљиште око 800м ваздушном линијом, док је удаљеност првог постојећег хидранта Фазе 1 до првог планираног хидранта у Фази 3 око 1,5 км у ваздушној линији. Између постојећег заливног система и планиране Фазе 3 на којој су предметне парцеле налази се изграђена фарма.

По истеку рока предвиђеног за изградњу пројекта подсистема, Комисија је донела решење 22.5.2000. године којим је ВВ вратила спорне парцеле 2981 и 2991/2 у потесу „Ливаде“ укупне површине 22ха 66а 27м² са образложењем да се тиме не нарушава функција подсистема јер радови нису ни започети, као и да се враћањем земљишта ранијем сопственику не нарушава функција будућег заливног система, ако уопште буде изграђен. Након тога, тужени АД „Напредак“ је посејао пшеницу на тим парцелама, коју је ВВ скинуо. С обзиром на то да се враћено земљиште налазило у средини између две парцеле АД „Напредак“, постигли су споразум да ВВ добије другу парцелу исте величине на крају табле коју је обрађивао овај тужени. По основу споразумног предлога од 10.5.2001. године, Комисија је дана 25.7.2001. године донела решење којим је утврђено право својине у корист ВВ на парцели 2991/1 укупне површине 22ха 66а 27м². Ово земљиште налази се у истој табли и идентичне је површине као парцеле из решења од 22.5.2000. године. ВВ је у посед парцеле коју је добио по основу наведеног споразума ушао у првој половини јула исте те године, по скидању усева од стране туженог АД „Напредак“.

Оценом налаза и мишљења судског вештака пољопривредне струке утврђена је висина изгубљене добити тужилаца, утврђена на основу количине меркантилне пшенице у периоду од 10.7.1992. до 18.1.2001. године, уз умањење за трошкове улагања, у износу од 11.391.992,00 динара. За период од 1.1.2001. до 25.7.2001. године (када га је правни претходник тужилаца могао засејати да је ушао у посед) изгубљена добит према просечном приносу кукуруза износи 2.614.710,20 динара. Трошкови

улагања у производњу кукуруза су 60,00 динара по хектару, што за површину од 22,6627 ха износи 1.359.976,00 динара. Када се износу зараде од приноса дода износ субвенције од државе од 453.254,00 динара и од тог збира одузме износ вредности улагања, добије се износ измакле користи за меркантилни кукуруз од 1.708.202,20 динара (на дан вештачења 17.3.2013. године). Тужιοци су законски наследници сада покојног ВВ.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је усвојио тужбени захтев у целости са образложењем да су тужени солидарни дужници обавезе накнаде измакле користи правном претходнику тужилаца за цео период рачунајући од протекла рока од 2 месеца од подношења захтева за враћање земљишта (који је према тада важећој одредби члана 218. став Закона о општем управном поступку, у том року морао бити решен), што значи од 19.7.1992. године до предаје поседа добијеног земљишта 25.7.2001. године, сматрајући да постојање заливног система на одузетом земљишту није разлог који би искључио принцип натуралне реституције као правило по Закону о начину и условима признања права и враћању земљишта које је прешло у друштвену својину по основу пољопривредног земљишног фонда и конфискацијом због неизвршених обавеза из обавезног откупа пољопривредних производа („Службени гласник РС“ бр. 18/91, 42/98), у даљем тексту: Закон. Према становишту суда, понашање тужених је супротно императивним одредбама члана 14. Закона које искључују било какав облик располагања земљиштем које је прешло у друштвену својину након ступања на снагу тог закона 27.3.1991. године, а санкција за поступање противно тој забрани је ништавост акта располагања. Како је тужени АД „Напредак“ противно тој забрани од 12.11.1991. године иницирао израду пројектне документације за заливни систем, што је надлежни орган тужене општине прихватио доношењем Просторног плана за заливни систем 13.10.1994. године којим је обухваћено и спорно земљиште, овакво понашање тужених првостепени суд сматра злоупотребом права које за последицу има то да је тужени АД „Напредак“ у временском периоду од 19.7.1992. до јула 2001. године убирао приходе обрадом пољопривредног земљишта које би било у поседу правног претходника тужилаца да је по његовом захтеву поступљено у складу са Законом. Иако је решење о враћању земљишта постало правноснажно 28.12.2000. године, тужени АД „Напредак“ је одбијао да врати земљиште, а орган тужене општине и поред захтева правног претходника тужилаца из марта 2001. године, није приступио принудном извршењу своје одлуке. Због свега наведеног, првостепени суд је нашао да се ради о повреди права на имовину из члана 1. првог Протокола уз ЕКЉП, због чега је тужιοцима досудио укупан новчани износ од 13.100.194,20 динара, утврђен налазом вештака у висини изгубљене добити за принос меркантилне пшенице за цео наведени период и за меркантилни кукуруз у наведеном периоду, са образложењем да се на тај начин тужιοци доводе у ону имовинску ситуацију у којој би били да није било деликтних радњи тужених.

Другостепени суд је преиначно првостепену пресуду тако што је у целости одбио тужбени захтев у односу на тужену општину Стара Пазова, закључивши да нема незаконитог и неправилног рада органа ове тужене у смислу члана 172. став 1. Закона о облигационим односима (ЗОО) с обзиром да то што су одлуке њених органа у инстанционом поступку укидане, није разлог за становиште о незаконитом или неправилном раду органа. У односу на туженог АД „Напредак“ нашао је да постоји његова одговорност за штету проузроковану правном претходнику тужилаца, али само у периоду након правноснажности решења о враћању одузетог земљишта од 28.12.2000. године до ступања у посед пок. ВВ 25.07.2001. године, у ком периоду је

овај тужени био несавестан држалац земљишта јер је знао да држи земљиште који није његово, па је према члану 39. Закона о основама својинско-правних односа (ЗОСПО) био дужан да власнику преда ствар са свим плодовима. Материјалну штету у виду измакле користи другостепени суд је досудио тужиоцима у висини утврђеној на основу налазу вештака, а према могућем приносу кукуруза у том периоду (од 01.01.2001. године до 25.07.2001. године), као биљној култури коју би тужилац могао засејати и убрати приходе од тога да је тужени испунио своју обавезу предаје поседа земљишта у року од 15 дана од правноснажности решења о враћању.

По оцени Врховног касационог суда, правилно је другостепени суд применио материјално право.

Неосновано се ревизијом тужилаца указује на погрешну примену материјалног права из члана 170. ЗОО, будући да је другостепени суд правилно применио одредбу члана 172. став 1. ЗОО као релевантно материјално право за одлучивање о основу одговорности тужене општине. Врховни касациони суд у свему прихвата становиште другостепеног суда да нема неправилног и незаконитог рада Комисије за враћање земљишта као органа тужене општине јер се погрешно тумачење, односно погрешна примена права од стране Комисије у управном поступку у којем је одлучивано о захтеву за враћање земљишта не може подвести ни под незаконит рад, нити под неправилан рад који би био основ за одговорност ове тужене као правног лица. Такође, доношење Просторног плана за заливни систем на одузетом пољопривредном земљишту (које је постало друштвена својина) од стране тужене општине након ступања на снагу Закона 27.03.1991. године не може се сматрати поступањем супротно императивној одредби члана 14. тог закона јер пројектовање и изградња заливног система не представља ни промет нити други облик располагања земљиштем, а не предствља ни промену намене земљишта које је предмет враћања. Ради се о радовима у циљу унапређења начина обраде целог пољопривредног земљишта у том потесу (које је иначе пројектовао тужени АД „Напредак“ као корисник земљишта, а који нису реализовани као фаза 3 Пројекта). Погрешно тумачење Комисије да ови радови спречавају натуралну реституцију, односно враћање земљишта правном претходнику тужилаца као претходном власнику (због чега му је било понуђено враћање другог земљишта) не може сматрати деликтим понашањем и злоупотребом права као основом за накнаду штете. На другачије резонување суда не утиче чињеница што је другим власницима у истом потресу враћено одузето земљиште много пре него правном претходнику тужилаца.

Надаље, правилно је становиште другостепеног суда да нема одговорности тужене општине због дугог трајања поступка. Тужиоци нису доказали неразумно дуго трајање управног поступка за враћање одузетог земљиште као основ за накнаду штете, будући да је чињенично расправљено и утврђено да је Комисија као првостепени орган управе поступала ажурно, да је заказивала рочишта на која је позивала правног претходника тужилаца, доносила делимична и коначна решења, па супротно наводима ревизије није доказана њена неефикасност и неажурност у поступању и раду, а која би водила евентуалној одговорности тужене општине као правног лица чији је она орган. Сходно наведеном, неосновано је позивање ревидената на Закона о државној управи и Закон о локалној самоуправи у ревизијском тумачењу неправилног и неефикасног рада органа тужене општине.

У погледу одговорности туженог АД „Напредак“, правилно је становиште другостепеног суда да нема његове одговорности због немогућности тужилаца да користе спорно земљиште у периоду од подношења захтева за враћање до правноснажности решења о враћању одузетог земљишта 28.12.2000. године.. Тек након правноснажности решења постоји одговорност овог туженог за штету коју трпе тужиоци, јер није поступио по обавези из решења да у року од 15 дана од дана правноснажности преда земљиште у посед правном претходнику тужилаца, који је тек од тада противправно онемогућен у коришћењу свога земљишта и убирању прихода са њега. Правилан је закључак другостепеног суда да тек у моменту правноснажности решења правни претходник тужилаца постаје власник, а тужени АД „Напредак“ постаје несавесни држалац земљишта, који је према члану 39. ставови 1. и 2. ЗОСПО дужан да власнику врати све плодове, односно да му надокнади вредност убраних плодова које је потрошио. Како је у том периоду до ступања у посед на спорном земљишту од стране туженог АД „Напредак“ била засејана пшеница након чије вршидбе правном претходнику тужилаца није исплаћен део зараде, али се захтевом не тражи досуђење прихода које је овај тужени стекао убирањем плодова са земљишта већ засејаног пшеницом, већ измакла корист због немогућности сејања кукуруза у истом периоду, правилно је другостепени суд одлучио када је одбио тужбени захтев преко износа измакле корист у висини досуђеног износа од 1.708.202,20 динара утврђеног вештачењем и за затезну камату пре дана пресуђења, на основу члана 189. став 2. ЗОО који прописује да се висина накнаде штете одређује према ценама у време доношења судске одлуке.

На основу свега изнетог, Врховни касациони суд је применом члана 414. став 1. ЗПП одлучио као у изреци.

Председник већа - судија
Звездана Лутовац, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић